

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 20540/2023
10.09.2025. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Мирјане Андријашевић, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиоца д.о.о. „Воћно-лозни расадник“ Жабари, са седиштем у Жабарима, чији је пуномоћник Радиша Стевановић, адвокат из ..., против тужених Општине Жабари, чији је заступник Општински правобранилац и Републике Србије коју заступа Државни правобранилац, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1028/23 од 25.04.2023. године, у седници одржаној 10.09.2025. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1028/23 од 25.04.2023. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Пожаревцу П 4/21 од 24.01.2023. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се обавезу Општина Жабари и Република Србија да тужиоцу солидарно накнаде штету – регресирају износ од 6.851.539,42 динара са законском затезном каматом од дана подношења тужбе 02.12.2020. године до исплате, а на име земљишта које је тужиоцу одузето у поступку враћања пољопривредног земљишта одузетог по основу „ПЗФ“ и конфискације“, а које је стечено теретним правним послом (куповином). Ставом другим изреке, обавезан је тужилац да на име накнаде трошкова поступка исплати туженој Републици Србији 361.500,00 динара и туженој Општини Жабари износ од 331.500,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1028/23 од 25.04.2023. године, одбијена је као неоснована жалба тужиоца и потврђена првостепена пресуда.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилац је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 408. ЗПП („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 10/23- други закон), Врховни суд је утврдио да је ревизија тужиоца неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка предвиђена одредбом члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју Врховни суд пази по службеној дужности. Указивање тужиоца на битну повреду одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП није било предмет оцене овог суда, с обзиром на то да се ради о повредама које се не могу сматрати ревизијским разлогом у смислу одредбе члана 407. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, правни претходник тужиоца „Воћно-лозни расадник“ Жабари, ООУР Воћарство и виноградарство, у периоду од 1976. године до 1987. године, на основу уговора о купопродаји је од физичких лица куповао пољопривредно земљиште у циљу арондације. Од овако купљеног земљишта у површини од 51.96 хектара, у комасациону масу је унето земљиште у површини од 43.85,10 хектара. У комасационом поступку кориснику СОУР ПИК Пожаревац „Воћно-лозни расадник“ је од укупно унетог земљишта у комасациону масу, предато 112.29,58 хектара. Током деведесетих и почетком двехиљадитих година прошлог века, на основу Закона о начину и условима признавања права и враћања земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа, правни претходник тужиоца је као друштвено предузеће, од земљишта које је добио из комасационе масе, обавезан да ранијим сопственицима или њиховим правним следбеницима преда земљиште у површини од 11.35.24 хектара, а чија је вредност 6.851.539,42 динара, које се потражује тужбом. Парцеле означене у листу непокретности број ... КО Жабари по култури шуме, воћњаци, њиве, земљиште под зградом и уз зграду, уписане су на „Воћно-лозни расадник“ укупне површине 47.73,0 хектара. Парцеле означене у листу непокретности број ... КО Жабари, по култури виногради, односно земљиште под објектом, укупне површине 64.32,81 хектара, уписане су на корисника „Воћно-лозни расадник“, облик својине државна и мешовита у означеним уделима од 413790/643774 – државна својина, односно мешовита са уделом 229984/643774, држалац А.Д. „Воћно-лозни расадник“.

Уговор о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције је закључен 17.07.2003. године између Агенције за приватизацију и АА као купца, а предмет уговора је 70% друштвеног капитала субјекта приватизације друштвеног предузећа „Воћно-лозног расадника“ у Жабарима за цену од 9.000.000,00 динара. Након тога, а на основу потврде АПР-а од 01.07.2021. године је утврђено да је решењем Трговинског суда у Пожаревцу из 2003. године уписано А.Д. „Воћно-лозни расадник“ Жабари, а затим је (решењем од 25.03.2014. године), услед промене података, прване форме и пословног имена регистровано ДОО „Воћно-лозни расадник“ Жабари. Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1905/20 од 21.09.2022. године, укинута је пресуда Основног суда у Пожаревцу П 8/2019 од 03.04.2019. године и одбијен је тужбени захтев тужиоца ДОО „Воћно-лозни расадник“ Жабари којим је тражено да се обавезе тужена Република Србија да му на име одузетог земљишта у поступку повраћаја пољопривредног земљишта одузетог по основу ПЗФ и конфискације, а које је стечено теретно-правним послом, у комасационом подручју КО Жабари у површини од 11.35,24 хектара врати друго одговарајуће земљиште и то 37.84,13 хектара земљишта које се води на Републику Србију, уписано у листу непокретности број ... КО Жабари са уделом од 413790/643774. Оценом доказа нису прихваћени налази и мишљења вештака геометра и вештака пољопривредне струке, с обзиром на то да није утврђено у

односу на парцеле унете у комасациону масу, које парцеле су из комасационе масе добијене за парцеле које је ДП „Воћно-лозни расадник“ Жабари стекло теретно-правним послом, већ је дат математички обрачун одузимања збира и површина парцела. Од земље коју је купио правни претходник тужиоца, коју је стекао теретно-правним послом, по Закону о враћању земљишта по ПЗФ-у је ранијим сопственицима враћено 11.35,24 хектара, што износи 6.831.539,42 динара по процени из 2017. године. На основу решења надлежне комисије за враћање земљишта, утврђено је право својине физичким лицима на другом одговарајућем земљишту као ранијим сопственицима или њиховим правним следбеницима и побројане су катастарске парцеле са обавезом ДП „Воћно-лозног расадника“ да исте преда одређеном физичком лицу.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су оценили да тужбени захтев тужиоца није основан, налазећи да нису доказане чињенице које парцеле су по теретним уговорима унете у комасациону масу, шта је по основу њих добијено у поступку комасације, те у односу на такав начин стицања које су парцеле враћене ранијим сопственицима по специјалном закону, а имајући у виду и одредбу члана 13. Закона о начину и условима признавања права и враћања земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискације због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредног земљишта („Службени гласник РС“, бр. 18/91, 20/92 и 42/98). Следом изнетог, оценили су да Република Србија и Општина Жабари нису правни претходници у смислу наведене законске одредбе, а да су правни претходници у односу на ДП „Воћно-лозни расадник“ заправо правни преносилац парцела по уговорима о купопродаји у циљу арондације, дакле продавац тих парцела. Осим тога, није доказан незаконит и неправилан рад органа Општине Жабари – Комисије за комасацију. Законитост спроведене комасације се могао испитивати у управном поступку против наведених правноснажних и извршних решења, односно поводом решења о расподели имовине из комасационе масе, о чему тужилац није доставио доказе. У односу на тужену Републику Србију, оцењено је да иста није пасивно легитимисана са аспекта наведеног посебног закона, а у вези са одредбом члана 172. ЗОО, јер достављање листа непокретности о упису удела Републике Србије, не доказује постојање материјално-правног односа тужиоца и Републике Србије, обзиром да није доказана узрочност између чињења, односно нечињења државног органа и штете за тужиоца. Према терету доказивања, тужилац није доказао да има јаче право од Републике Србије, које би било трансформисано у новчано потраживање истакнуто тужбеним захтевом. Зато је одбијен тужбени захтев тужиоца, јер не постоји обавеза да тужиоцу накнаде вредност предметног земљишта у новчаном износу коју је тужилац морао да преда ранијим сопственицима на основу наведеног посебног закона, јер таква обавеза ни прописима који су важили у време када је спроведен поступак комасације, ни сада важећим прописима, није предвиђена.

По оцени Врховног суда, закључак нижестепених судова заснована је на правилној примени материјалног права.

Према одредбама Закона о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа – скраћени назив Закон о враћању земљишта („Службени гласник РС“ бр.18/91 ... 42/98), право на враћање одузетог пољопривредног земљишта

припада у својину ранијем сопственику, односно његовом правном следбенику за земљиште које је одузето по основу Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивањем земље пољопривредним организацијама („Службени лист ФНРЈ“ бр. 22/53 са каснијим изменама) и за земљиште конфисковано због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа по прописима о обавезном откупу, а под условима, на начин и у поступку утврђеним тим законом (члан 1. став 1.). Ранији сопственик, односно његов правни следбеник, подноси захтев комисији преко општинског органа управе надлежног за имовинскоправне послове према месту где се земљиште налази, а законодавац је орочио могућност остваривања права на враћање имовине подношењем захтева надлежном управном органу у року од 10 година, који је почео да тече ступањем на снагу закона 27.03.1991. године, а истекао дана 27. марта 2001. године (чланови 2. и 3. став 1.).

Предмет враћања по одредбама овог закона је земљиште које се налази у друштвеној својини на дан подношења захтева (члан 1. став 2.). Када комисија за враћање земљишта нађе да је захтев основан, ранијем сопственику припада право на повраћај одузетог земљишта, а уколико то није могуће припада му накнада у другом одговарајућем земљишту (члан 6. Закона). Када нису испуњени услови за враћање одузетог земљишта, нити постоји могућност за давање другог одговарајућег земљишта, подносиоцу захтева припада право на новчану накнаду (члан 7.). Према члану 12. став 3. овог закона, у случају да организација која је у обавези да исплати ту накнаду то не учини, обавезу исплате те накнаде извршиће општина, а ако и на то није у могућности, ову обавезу извршиће Република Србија.

Према одредби члана 13. истог Закона, организација обавезана на враћање одузетог земљишта, на давање другог одговарајућег земљишта или плаћања новчане накнаде, уколико је одузето земљиште стекла теретним правним послом, има право регреса од правног претходника (став 1.). Према ставу 2. истог члана, право регреса у случају из члана 12. став 3. тог Закона, има и општина, односно Република Србија.

Тужилац право на исплату предметног новчаног потражвања заснива на одредби члана 13. став 1. Закона о враћања земљишта, због тога што је његов правни претходник друштвено предузеће, ранијим сопственицима односно правним следбеницима, вратио друго одговарајуће земљиште које је претходно стекао као купац на основу закључених уговора о купопродаји (теретним послом) у периоду од од 1976. године до 1987. године, које је затим унето у комасациону масу, сматрајући да је том „рефундацијом“ стекао право регреса према туженима у овој парници.

У конкретном случају, према утврђеном чињеничном стању после доношења Закона о враћању земљишта, у управном поступку вођеном пред надлежном Комисијом за враћање земљишта по основу овог закона, правни претходник овде тужиоца – Друштвено предузеће „Воћно-лозни расадник“ Жабари, који је био корисник катастарских парцела у друштвеној својини, а које су својевремено одузете ранијим власницима по основу из члана 1. цитираног закона, на основу донетих правноснажних одлука, обвезник је враћања одузетог земљишта, односно предаје другог одговарајућег земљишта ранијим власницима или њиховим правним следбеницима.

Под одузетим земљиштем из члана 1. Закона о враћању земљишта сматра се земљиште које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа, па стога враћање одузетог земљишта није оригинарно стицање нове својине, већ обнова, реституција својине која је постојала пре одузимања.

Према томе, тужилац као правни следбеник Друштвеног предузећа „Воћно-лозни расадник“ Жабари и као организације код које се одузето земљиште налазило у смислу члана 5. цитираног закона, односно корисник тог земљишта, имао је законску обавезу враћања овог земљишта стеченог у смислу члана 1. истог закона.

То што правни претходник тужиоца у поступку пред надлежном комисијом за враћање земљишта, уместо истог које је требало да врати ранијим сопственицима, њима предао друго одговарајуће земљиште (које је купио), не даје му право на регрес у смислу цитираног члана 13. став 1.

Следом изнетог, правни претходник тужиоца (пољопривредна организација) то својевремено одузето земљиште није стекао теретним правним послом иницијално, већ му је исто додељено на коришћење по основу из члана 1. цитираног закона. Због тога, ово право регреса у смислу цитиране законске одредбе не може имати у односу на овде тужене, нити је од утицаја околност на коју се указује ревизијом, да је поступак приватизације над ДП „Воћно-лозни расадник“ Жабари окончан закључењем уговора о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције (куповина са отплатом на рате) од 17.07.2003. године који је имао за предмет продаје 70% друштвеног капитала субјекта приватизације друштвеног предузећа, а затим и куповима преосталих 30% удела мањинских акционара и и промена правне форме у друштво са ограниченом одговорношћу са једним чланом.

Супротно наводима ревизије, по оцени Врховног суда, правилно је становиште нижестепених судова да нису испуњени услови за пружање тражене правне заштите тужиоцу применом члана 13. став 1. Закона о враћања земљишта, односно да не постоји основ по коме би тужени били у обавези да тужиоцу исплате тражени новчани износ.

Одлука о трошковима поступка донета је правилном применом одредаба чланова 153. став 1. и 154. став 2. ЗПП.

Из наведених разлога, Врховни суд је на основу члана 414. став 1. ЗПП, одлучио као у изреци.

**Председник већа-судија
Мирјана Андријашевић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић